

Martine Heesemans en Kristy Versluis

GRENZELOZE KENNISCIRCULATIE OP DE EAPRIL

EAPRIL (European Association for Practitioner Research on Improving Learning) is een jaarlijkse conferentie voor onderwijsorganisaties en opleidingen. De missie van EAPRIL is: 'to support practice and research in lifelong learning in interacting, collaborating and benefitting from each other's roles and strengths with the aim to contribute to the professional development of both.' In november jl. werd de conferentie georganiseerd door Häme University of Applied Sciences, in Hämeenlinna, Finland.

Kristy Versluis, Martine Heesemans en Wenckje Jongstra

Martine Heesemans en Kristy Versluis hebben afgelopen jaar de masteropleiding Leren en Innoveren (MLI) behaald. Ze namen op uitnodiging van het KPZ Kenniscentrum deel aan de EAPRIL 2017, nadat de door hen geschreven abstracts voor de postersessie door EAPRIL geaccepteerd waren. Samen met Wenckje Jongstra, director of study van de MLI, hebben zij de conferentie bezocht. Voorafgaand aan de conferentie hebben ze ieder ook nog een school met een vernieuwend onderwijsconcept bezocht. Het doel van de reis past bij een verkenningstocht met de ambitie om internationalisering structureel in het mastercurriculum in te bedden. In deze bijdrage doen ze verslag van hun reis.

STIMULEREN VAN KENNISCIRCULATIE

Martine: 'In maart 2017 vroeg Wenckje aan ons of allebei een abstract in wilden dienen van onze masteronderzoeken voor de EAPRIL-conferentie in Finland. Over mijn antwoord heb ik natuurlijk niet lang na hoeven denken. Wat een kans om op uitnodiging van KPZ je onderzoek op een conferentie in Finland te mogen presenteren!' Wenckje: 'De conferentie zelf duurt drie dagen, met

daaraan voorafgaand de mogelijkheid om scholen van het organiserende gastland te bezoeken. EAPRIL had dit jaar 543 deelnemers uit 32 landen, waarbij Nederland opvallend goed vertegenwoordigd was. Er waren 138 sessies. De organisatie bedenkt zoveel mogelijke activiteiten en werkvormen om deelnemers met elkaar in gesprek te laten komen en ze te verrijken met inzichten over het onderwijs. Ze stimuleert zo kenniscirculatie, een belangrijk doel van internationalisering in de opleiding (Ministerie van Onderwijs, 2014, Onderwijsraad, 2016). Er is drie dagen lang sprake van een afwisselend aanbod van vele (zeventien!) parallelsessies met presentaties, postersessies, cloud sessies, workshops, rondtafelgesprekken, key notes, invited sessies. Je hoeft je niet te vervelen!'

Kristy: 'Soms zijn sessies heel verrassend. De laatste presentatie was gericht op het geven van feedback bij gymlessen. Dit was voor mij de meest interessante presentatie, omdat deze echt ging over de rol van de leerlingen in het geven van feedback. Mooi dat je dan direct toegang krijgt tot bruikbare, waardevolle kennis, die je zo in je lessen zou kunnen toepassen.'

Martine: 'Ik vond het leuk om onderwerpen te bezoeken die aansloten bij mijn onderzoek en bij mijn interesse over teamleren. De keynote van Joseph Kessels over gespreid leiderschap en ook die van Ruben van der Linde over professionalisering waren goed te volgen voor ons.

We hadden ook wel eens wat van hem gelezen tijdens de opleiding. Je merkt dan hoeveel je in de MLI hebt geleerd.'

OUR FOCUS IS LEARNING, NOT TEACHING!

Wenckje: 'De schoolbezoeken zijn een waardevolle aanvulling op de conferentie. Wat dat betreft was er natuurlijk veel te halen in Finland. Dit land scoort al jaren hoog wat betreft onderwijsprestaties in de internationale vergelijkingen, maar desondanks zitten de Finse onderwijsprofessionals midden in een landelijk onderwijshervormingsproces (Finnish National Board of Education, 2016). Ik mocht de Tuomela primary school bezoeken, een grote school met 700 leerlingen en ongeveer 60 leraren. De directeur zei bij ontvangst duidelijk: 'Our main focus is learning, not teaching!' Het gebouw met verschillende verdiepingen is recentelijk gerenoveerd vanuit verschillende criteria: het moet teamwerk tussen leerlingen en tussen leraren mogelijk maken, het meubilair moet flexibel zijn waardoor leren op maat mogelijk is. Ik zag groepen van 60 leerlingen, met daarin drie flexibele 'stamgroepen' van twintig leerlingen in één ruimte waarbij de begeleiding van de gehele groep in handen lag van drie leraren en één onderwijsassistent die tegelijk in de zelfde ruimte groepjes kinderen begeleiden.'

Kristy: 'Ik bezocht de Seminaari School met ongeveer 700 leerlingen van 7 t/m 12 jaar oud. Er werken 46 leraren en 25 onderwijsassistenten. Op de Seminaari School zitten maximaal 28 leerlingen in de klas. In het midden van de school is een groot speelplein waar leerlingen in de pauzes buiten spelen. De school probeert waar mogelijk inclusief onderwijs te organiseren. Dit betekent dat leerlingen met speciale onderwijsbehoeftes in de klas zitten met 'reguliere' leerlingen. Qua onderwijs werkt de school vanuit thema's en binnen deze thema's richten zij zich vooral op vaardigheden. Om deze thema's te ontwikkelen zitten de leraren in twee teams: een klassenteam, met leraren die lesgeven aan dezelfde groep, en een ontwikkelteam, waarbij ze zich gezamenlijk richten op een thema. Er zijn verschillende lokalen speciaal ingericht voor bepaalde vakken. Zo is er een lokaal voor houtbewerking en een muzieklokaal. Houtbewerking en muziek zijn een belangrijk onderdeel in de Finse cultuur, zij zijn hier dan ook erg trots op. Ook was er een soort taalplein, deels ingericht met een Engelse bus en een Frans café. Wat mij het meest heeft verbaasd, was dat de leerlingen zelf aan het lesgeven waren. Ik vind dit een hele mooie vorm van actieve betrokkenheid bij de lesstof. Bij een enkele groep moest ik zelfs goed kijken om de leraar te vinden, zij had een

ogenschijnlijk passieve rol in de presentaties van de leerlingen. Voor mij straalde dit vooral vertrouwen uit, vertrouwen in de leerlingen en vertrouwen in de klas.’ Martine: ‘Ik ben op bezoek geweest bij de Luolaja Primary School, een kleine school midden in de bossen en die bossen maakten ook deel uit van het dagelijks lesprogramma. Er stond bijvoorbeeld een hut naast de school met een vuur in het midden en bankjes daaromheen. De kinderen kregen daar ook daadwerkelijk les en waren om de hut bezig met het maken van een routebeschrijving door het zetten van stappen en deze met pijlen vast te leggen op papier. Ook was er een telopdracht waarbij de natuur het lesmateriaal was. In de school zag je overal kinderen aan het werk. Groepjes op de gang met een robot bijvoorbeeld. Het onderwijs was hier ook zo georganiseerd dat een deel van de klas een uur later begon op sommige dagen en dan ook een uur langer bleef dan de groep die vroeg was begonnen. Zo heb je op simpele wijze meer tijd voor individuele aandacht. Ik heb nauwelijks kinderen met boeken en schriften zien werken. Wel zag ik concreet materiaal, verwerkingen op de ipad, groepjes waar stellingen werden verdedigd, debatteren dus, en spelvormen. En naar buiten, steeds maar naar buiten! Uurtje gewerkt? Naar buiten! In plaats van leerdoelen op de muren vond ik de zes C’s, Character, Citizenship, Collaboration, Communication, Creativity, Critical thinking.’

DE EIGEN KIJK OP ONDERWIJS EN ONDERWIJSONTWIKKELING VORMGEVEN EN NUANCEREN

Kristy: ‘Voor mij was EAPRIL een erg interessante en geslaagde conferentie. Ik heb veel kunnen netwerken, heb veel interessante ideeën en theorieën gehoord en ik was erg trots op mijzelf na mijn posterpresentatie. De conferentie was echt meer gericht op het delen van kennis en gezamenlijk brainstormen op nog lopende onderzoeken. Ik denk dan ook dat de conferentie een mooi onderdeel kan vormen van het MLI-curriculum, omdat er zoveel theorieën en ideeën worden aangedragen die ondersteunend kunnen zijn voor je eigen onderzoek. Ook biedt het meteen een groot platform voor het verspreiden van je eigen onderzoek. Martine: ‘Ik heb geleerd van een andere (onderwijs) cultuur en van de meningen en onderzoeksresultaten van anderen. Dat heeft mijn kennis vergroot. Ik kan mijn eigen kijk op onderwijs en onderwijsontwikkeling verder vormgeven en nuanceren. Daarnaast is het feit dat ik in het Engels een poster moest maken en presenteren ook heel leerzaam geweest. Dat heeft me ook veel zelfvertrouwen gegeven. Ik weet nu dat ik op duidelijke rustige

wijze mijn boodschap kan brengen ondanks mijn zenuwen. We kozen de posterpresentatie als een soort van ‘veilige’ optie. Een volgende keer durf ik ook een andere presentatievorm wel aan in het Engels!’ Wenckje: ‘Een conferentie bezoeken en je werk presenteren aan een internationaal publiek is niet niks. Het is een soort slow thinking, maar dan in een snelkookpan. Het vraagt een intensieve en nauwkeurige voorbereiding en tijdens de conferentie ben je de hele tijd in het Engels aan het converseren en word je in korte tijd steeds weer aan het denken gezet tijdens de vele sessies. Ik gun het echter alle studenten. Je gaat als leraar door deze internationale ervaring (nog meer) de waarde inzien van de voortdurende zoektocht naar de impact van je eigen handelen. Grenzeloos leren.’

Martine Heesemans is leraar bij SBO De Watergeus in Lelystad (Stichting SchOOL) en Kristy Versluis is leraar bij KBS St. Jozef in Wijhe (Stichting mijnplein).

LITERATUUR

Heesemans, M. (2017). *I will help you determine your direction!* In W. Jongstra, I. Pauw, N. Herfst, & D. Renirie, Vierslagleren, De kracht van onderwijsteams in de regio (pp. 31-34). Zwolle: Katholieke Pabo Zwolle. Zie ook: <https://www.kpz.nl/cvo/professionalisering/vierslagleren/artikelen/>

Finnish national board of education. (2016). *Curriculum reform in Finland*. Power point presentation. OPS 2016. Retrieved from: <http://www.opf.fi/>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2014). *De wereld in: Visiebrief internationale dimensie van ho en mbo..* Brief van de Minister van OCW aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, 15 juli 2014. Kamerstukken II, 2013-2014, 22452, 41.

Onderwijsraad. (2016). *Internationaliseren met ambitie*. Onderwijsraad, Den Haag.

Versluis, K. (2017). *Teach me to learn*. In W. Jongstra, I. Pauw, N. Herfst, & D. Renirie, Vierslagleren, De kracht van onderwijsteams in de regio (pp.28-31). Zwolle: Katholieke Pabo Zwolle. Zie ook <https://www.kpz.nl/cvo/professionalisering/vierslagleren/artikelen/>

Alex van de Vosse

VAN BRANDJES BLUSSEN NAAR SAMEN ELKE DAG EEN BEETJE BETER LEAN ALS MIDDEL TEGEN DE TOEGENOMEN COMPLEXITEIT IN HET ONDERWIJS

De wereld om ons heen wordt steeds complexer en nieuwe ontwikkelingen volgen elkaar in een razend tempo op. Ook het onderwijs ontkomt niet aan deze maatschappelijk trend. Waar je vroeger werkte in een eenvoudige hiërarchische structuur, werken wij nu in complexe structuren bestaande uit projectgroepen, ontwikkelteams, faseteams, matrixorganisaties, etc. De snelheid van de ontwikkelingen en de worsteling om deze ontwikkelingen bij te houden, leidt ertoe dat er meer ad hoc gewerkt wordt en er een cultuur dreigt van brandjes blussen en geleefd worden door de waan van de dag. Als gevolg hiervan hebben medewerkers de neiging om zich terug te trekken op hun eigen ‘eilandje’. Niet uit eigen wil, maar bij wijze van overlevingsstrategie. Medewerkers ervaren een hogere werkdruk en voelen zich geremd in hun creativiteit. Lean kan helpen om aan deze problematiek het hoofd te bieden.

Al in 2014 publiceerde The Economist de column Decluttering the company (Schumpeter, 2014). In dit artikel wordt de problematiek die we momenteel in het onderwijs ervaren treffend verwoord. In veel organisaties is sprake van ‘verrommeling’ als gevolg van complexe organisatiestructuren, een grote diversiteit aan taken, eindeloze vergaderingen, grote hoeveelheden e-mails, uitgebreide processen en veelheid aan regels en procedures. Daarbij is het aantal doelstellingen dat organisaties nastreven verveelvoudigd en de interne communicatie geëxplodeerd. Allemaal zaken die leiden tot een hogere werkdruk, maar belangrijker nog, het leidt af van waar het echt om gaat; het leveren van goed onderwijs.

EIGEN AANPAK

Waar veel productiebedrijven de afgelopen 25 jaar met veel succes hun werkwijze ‘lean’ hebben gemaakt, is dit aan het onderwijs voorbijgegaan. Terwijl al lang is aangetoond dat de principes van Lean in elk type organisatie toepasbaar zijn (Womack & Jones, 2003; Liker & Convis, 2011). Het is niet voor niets dat er binnen het onderwijs veel initiatieven worden gestart die als doel hebben om de Lean-principes te introduceren zoals Stichting Leerkracht en OnderwijsBeter. Vanuit de overtuiging dat Lean het onderwijs beter kan maken, is binnen KPZ twee jaar geleden gestart met de introductie van Lean binnen de eigen organisatie. Hoewel ook de